

جزوه آیین دادرسی کیفری

منطبق با قانون جدید

وبلاگ حقوقی سعید شاکر

<http://dadban1365.blogfa.com/>

موسسه دادبانان فرهیخته حقوق

<http://www.dadbanan.org/>

سعید شاکر

شهریور ۱۳۹۳

ماده ۲۰-

← سقوط دعوای عمومی موجب سقوط دعوای خصوصی نیست.
← هرگاه تعقیب امر کیفری به جهتی از جهات قانونی موقوف یا منتهی به صدور قرار منع تعقیب یا حکم برائت شود، دادگاه کیفری **مکلف** است، در صورتیکه دعوای خصوصی در آن دادگاه مطرح شده باشد، مبادرت به رسیدگی و صدور رأی نماید.

ماده ۲۱-

صدور قرار اناطه

هرگاه احراز مجرمیت متهم منوط به اثبات مسائلی باشد که رسیدگی به آنها در صلاحیت مرجع کیفری نیست، و در صلاحیت دادگاه حقوقی است، با تعیین ذینفع و با صدور قرار اناطه، تا هنگام صدور رأی قطعی از مرجع صالح، تعقیب متهم، معلق و پرونده به صورت موقت بایگانی میشود.

در اینصورت، هرگاه ذینفع ظرف یک ماه از تاریخ ابلاغ قرار اناطه بدون عذر موجه به دادگاه صالح رجوع نکند و گواهی آن را ارائه ندهد، مرجع کیفری به رسیدگی ادامه میدهد و تصمیم مقتضی اتخاذ می کند.

تبصره ۱- در مواردی که قرار اناطه توسط بازپرس صادر می شود، باید ظرف سه روز به نظر دادستان برسد. در صورتیکه دادستان با این قرار موافق نباشد حل اختلاف طبق ماده (۲۷۱) این قانون به عمل می آید.

ماده ۲۷۱- مرجع حل اختلاف بین دادستان و بازپرس و رسیدگی به اعتراض شاکی یا متهم نسبت به قرارهای قابل اعتراض، با دادگاهی است که صلاحیت رسیدگی به آن اتهام را دارد. چنانچه دادگاه انقلاب یا دادگاه کیفری یک در حوزه قضائی دادسرا تشکیل نشده باشد، دادگاه کیفری دو محل، صالح به رسیدگی است.

تبصره ۲- اموال منقول از شمول این ماده مستثنی هستند.

تبصره ۳- مدتی که پرونده به صورت موقت بایگانی می شود، جزء مواعید مرور زمان محسوب نمی شود.

بخش دوم - کشف جرم و تحقیقات مقدماتی

فصل اول - دادسرا و حدود صلاحیت آن

ماده ۲۲ -

به منظور کشف جرم،
تعقیب متهم،
انجام تحقیقات،
حفظ حقوق عمومی و اقامه دعوای لازم در این مورد،
اجرای احکام کیفری،
انجام امور حسبی
و سایر وظایف قانونی،

← در حوزه قضائی هر شهرستان و در
معیت دادگاه‌های آن حوزه،
دادسرای عمومی و انقلاب تشکیل
می شود.
← و همچنین در معیت دادگاه‌های
نظامی استان، دادسرای نظامی
تشکیل می شود

ماده ۲۳ -

← دادسرا به ریاست **دادستان** تشکیل می شود
← و به تعداد لازم معاون، دادیار، بازپرس و کارمند اداری دارد.

ماده ۲۴ -

← در حوزه قضائی بخش، وظایف دادستان بر عهده **رئیس حوزه قضائی** است.
← و در غیاب وی بر عهده **دادرس علی‌البدل دادگاه** است.

ماده ۲۵-

← به تشخیص رئیس قوه قضائیه، **دادسراهای تخصصی** از قبیل :

زیر نظر **دادسرای شهرستان** تشکیل می‌شود.

- دادسرای جرائم کارکنان دولت،
- جرائم امنیتی،
- جرائم مربوط به امور پزشکی و دارویی،
- رایانه ای،
- اقتصادی
- و حقوق شهروندی

ماده ۲۶- مهم

← انجام وظایف دادسرا در مورد جرائمی که رسیدگی به آنها در صلاحیت دادگاهی

غیر از دادگاه محل وقوع جرم است، به عهده :

▪ دادسرای است که در معیت دادگاه صالح انجام وظیفه می‌کند مگر آنکه قانون به نحو دیگری مقرر نماید.

ماده ۲۷-

← **دادستان شهرستان مرکز استان :**

▪ بر اقدامات دادستان ها، مقامات قضائی **دادسرای** شهرستان‌های آن استان و افرادی که وظایف دادستان را در دادگاه بخش برعهده دارند، از حیث این وظایف و نیز حسن اجرای آراء کیفری، نظارت میکند و تعلیمات لازم را ارائه مینماید.

فصل دوم - ضابطان دادگستری و تکالیف آنان

ماده ۲۸ -

← ضابطان دادگستری مأمورانی هستند :

▪ که تحت نظارت و تعلیمات دادستان در :

۱. کشف جرم،
۲. حفظ آثار و علائم و جمع آوری ادله وقوع جرم،
۳. شناسایی،
۴. یافتن و جلوگیری از فرار و مخفی شدن متهم،
۵. تحقیقات مقدماتی،
۶. ابلاغ اوراق
۷. و اجرای تصمیمات قضائی، به موجب قانون اقدام می کنند.

ماده ۲۹ -

← ضابطان دادگستری عبارتند از :

- ✓ الف - ضابطان عام شامل فرماندهان، افسران و درجه داران نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران که آموزش مربوط را دیده باشند.
- ✓ ب - ضابطان خاص شامل مقامات و مأمورانی که به موجب قوانین خاص در حدود وظایف محول شده ضابط دادگستری محسوب می شوند؛ از قبیل رؤسا، معاونان و مأموران زندان نسبت به امور مربوط به زندانیان، مأموران وزارت اطلاعات و مأموران نیروی مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی. همچنین سایر نیروهای مسلح در مواردی که به موجب قانون تمام یا برخی از وظایف ضابطان به آنان محول شود، ضابط محسوب می شوند.

تبصره - کارکنان وظیفه، ضابط دادگستری محسوب نمی شوند، اما تحت نظارت ضابطان مربوط در این مورد انجام وظیفه می کنند و مسئولیت اقدامات انجام شده در این رابطه با ضابطان است. این مسئولیت نافی مسئولیت قانونی کارکنان وظیفه نیست.

← احراز عنوان ضابط دادگستری :

- علاوه بر وثاقت و مورد اعتماد بودن
- منوط به فراگیری مهارت‌های لازم با گذراندن دوره های آموزشی زیر نظر مرجع قضائی مربوط
- و تحصیل کارت ویژه ضابطان دادگستری است.
- تحقیقات و اقدامات صورت گرفته از سوی اشخاص فاقد این کارت، ممنوع و از نظر قانونی بدون اعتبار است.

تبصره ۱- دادستان مکلف است به‌طور مستمر دوره های آموزشی حین خدمت را جهت کسب مهارت‌های لازم و ایفاء وظایف قانونی برای ضابطان دادگستری برگزار نماید.

تبصره ۲- آیین‌نامه اجرائی این ماده ظرف سه ماه از تاریخ لازمالاجراء شدن این قانون توسط وزیر دادگستری و با همکاری وزرای اطلاعات، دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و کشور و فرمانده نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران تهیه میشود و به تصویب رئیس قوه قضائیه می‌رسد.

← به‌منظور حسن اجرای وظایف ضابطان در مورد اطفال و نوجوانان:

- پلیس ویژه اطفال و نوجوانان در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران تشکیل می‌شود.
- وظایف و حدود اختیارات آن به موجب لایح های است که توسط رئیس قوه قضائیه تهیه میشود.

ماده ۳۲-

ریاست و نظارت بر ضابطان دادگستری از حیث وظایفی که به عنوان ضابط به عهده دارند:

✓ با دادستان است.

✓ سایر مقامات قضائی نیز در اموری که به ضابطان ارجاع می‌دهند، حق

نظارت دارند.

تبصره ۵-

ارجاع امر از سوی مقام قضائی به مأموران یا مقاماتی که حسب قانون، ضابط تلقی نمی‌شوند:

✓ موجب محکومیت انتظامی تا درجه چهار است.

ماده ۳۳-

دادستان به منظور نظارت بر حسن اجرای وظایف ضابطان:

✓ واحدهای مربوط را حداقل هر دو ماه یکبار مورد بازرسی قرار می‌دهد.

✓ و در هر مورد، مراتب را در دفتر مخصوصی که به این منظور تهیه

می‌شود، قید و دستورهای لازم را صادر می‌کند.

ماده ۳۴-

دستورهای مقام قضائی به ضابطان دادگستری :

✓ به صورت کتبی، صریح و با قید مهلت صادر می‌شود.

در موارد فوری که صدور دستور کتبی مقدور نیست:

✓ دستور به صورت شفاهی صادر می‌شود و ضابط دادگستری باید ضمن

انجام دستورها و درج مراتب و اقدامات معموله در صورت مجلس، در

اسرع وقت و حداکثر ظرف بیست و چهار ساعت آن را به امضای مقام

قضائی برساند.

ماده ۳۵-

← ضابطان دادگستری مکلفند:

✓ در اسرع وقت و در مدتی که دادستان یا مقام قضائی مربوط تعیین می‌کند، نسبت به انجام دستورها و تکمیل پرونده اقدام نمایند.

تبصره - چنانچه اجرای دستور یا تکمیل پرونده میسر نشود:

✓ ضابطان باید در پایان مهلت تعیین شده، گزارش آن را با ذکر علت برای دادستان یا مقام قضائی مربوط ارسال کنند.

ماده ۳۶-

← گزارش ضابطان در صورتی معتبر است:

✓ که بر خلاف اوضاع و احوال و قرائن مسلم قضیه نباشد.
✓ و بر اساس ضوابط و مقررات قانونی تهیه و تنظیم شود.

ماده ۳۷-

← ضابطان دادگستری موظفند شکایت کتبی یا شفاهی را همه وقت قبول نمایند.

← شکایت شفاهی در صورت مجلس قید و به امضای شاکی میرسد،

← اگر شاکی نتواند امضاء کند یا سواد نداشته باشد، مراتب در صورت مجلس قید و

انطباق شکایت شفاهی با مندرجات صورت مجلس تصدیق می‌شود.

← ضابطان دادگستری مکلفند پس از دریافت شکایت، به شاکی رسید تحویل دهند و به

فوریت پرونده را نزد دادستان ارسال کنند.

ماده ۳۸-

ضابطان دادگستری **مکلفند** شاکی را

- از حق درخواست جبران خسارت
- و بهره مندی از خدمات مشاوره‌های موجود
- و سایر معاضدت‌های حقوقی

آگاه سازند.

ماده ۳۹-

ضابطان دادگستری **مکلفند** :

✓ اظهارات شاکی در مورد ضرر و زیان وارده را در گزارش خود به مراجع قضائی ذکر کنند.

ماده ۴۰-

افشای اطلاعات مربوط به هویت و محل اقامت بزه‌دیده، شهود و مطلعان و سایر

اشخاص مرتبط با پرونده توسط ضابطان دادگستری:

✓ جز در مواردی که قانون معین میکند، ممنوع است.

ماده ۴۱-

ضابطان دادگستری اختیار أخذ تأمین از متهم را ندارند

و مقامات قضائی نیز نمی‌توانند أخذ تأمین را به آنان محول کنند.

در هر صورت هرگاه أخذ تأمین از متهم ضرورت داشته باشد، تنها توسط مقام قضائی

طبق مقررات این قانون اقدام می‌شود.

ماده ۴۲-

بازجویی و تحقیقات از زنان و افراد نابالغ :

✓ در صورت امکان باید توسط ضابطان آموزش دیده زن و با رعایت

موازین شرعی انجام شود.

← هرگاه قرائن و امارات مربوط به وقوع جرم مورد تردید است **با** اطلاعات ضابطان

دادگستری از منابع موثق نیست:

- ✓ آنان باید پیش از اطلاع به دادستان، بدون داشتن حق تفتیش و بازرسی یا احضار و جلب اشخاص، تحقیقات لازم را به عمل آورند و نتیجه آن را به دادستان گزارش دهند.
- ✓ دادستان با توجه به این گزارش، دستور تکمیل تحقیقات را صادر و یا تصمیم قضائی مناسب را اتخاذ می کند.

← ضابطان دادگستری به محض اطلاع از وقوع جرم، در جرائم غیر مشهود:

- ✓ مراتب را برای کسب تکلیف و اخذ دستورهای لازم به دادستان اعلام می کنند
- ✓ و دادستان نیز پس از بررسی لازم، دستور ادامه تحقیقات را صادر و یا تصمیم قضائی مناسب اتخاذ می کند.

← ضابطان دادگستری درباره جرائم مشهود:

- ✓ تمام اقدامات لازم را به منظور حفظ آلات، ادوات، آثار، علائم و ادله وقوع جرم و جلوگیری از فرار یا مخفی شدن متهم و یا تبانی، به عمل می آورند، تحقیقات لازم را انجام میدهند و بلافاصله نتایج و مدارک به دست آمده را به اطلاع دادستان می رسانند.
- ✓ همچنین چنانچه شاهد یا مطلعی در صحنه وقوع جرم حضور داشته باشد؛ اسم، نشانی، شماره تلفن و سایر مشخصات ایشان را اخذ و در پرونده درج می کنند.

➔ ضابطان دادگستری در اجرای این ماده و ذیل ماده (۴۶) این قانون فقط در صورتی میتوانند متهم را بازداشت نمایند که قرائن و امارات قوی بر ارتکاب جرم مشهود توسط وی وجود داشته باشد.

◀ جرم در موارد زیر مشهود است:

- ✓ الف- در مرئی و منظر ضابطان دادگستری واقع شود یا مأموران یادشده بلافاصله در محل وقوع جرم حضور یابند و یا آثار جرم را بلافاصله پس از وقوع مشاهده کنند.
- ✓ ب- بزه دیده یا دو نفر یا بیشتر که ناظر وقوع جرم بوده اند، حین وقوع جرم یا بلافاصله پس از آن، شخص معینی را به عنوان مرتکب معرفی کنند.
- ✓ پ- بلافاصله پس از وقوع جرم، علائم و آثار واضح یا اسباب و ادله جرم در تصرف متهم یافت شود و یا تعلق اسباب و ادله یادشده به متهم محرز گردد.
- ✓ ت- متهم بلافاصله پس از وقوع جرم، قصد فرار داشته یا در حال فرار باشد یا بلافاصله پس از وقوع جرم دستگیر شود.
- ✓ ث- جرم در منزل یا محل سکنای افراد، اتفاق افتاده یا در حال وقوع باشد و شخص ساکن، در همان حال یا بلافاصله پس از وقوع جرم، ورود مأموران را به منزل یا محل سکنای خود درخواست کند.
- ✓ ج- متهم بلافاصله پس از وقوع جرم، خود را معرفی کند و وقوع آن را خبر دهد.
- ✓ چ- متهم ولگرد باشد و در آن محل نیز سوء شهرت داشته باشد.

تبصره ۱- چنانچه جرائم موضوع بندهای (الف)، (ب)، (پ) و (ت) ماده (۳۰۲) این قانون به صورت مشهود واقع شود، در صورت عدم حضور ضابطان دادگستری، تمام شهروندان میتوانند اقدامات لازم را برای جلوگیری از فرار مرتکب جرم و حفظ صحنه جرم به عمل آورند. (این تبصره مهم است)

ماده ۳۰۲- به جرائم زیر در دادگاه کیفری یک رسیدگی میشود:

الف- جرائم موجب مجازات سلب حیات

ب- جرائم موجب حبس ابد

پ- جرائم موجب مجازات قطع عضو و جنایات عمدی علیه تمامیت جسمانی با میزان ثلث دیه کامل یا بیش از آن

ت- جرائم موجب مجازات تعزیری درجه چهار و بالاتر

ث- جرائم سیاسی و مطبوعاتی

تبصره ۲- ولگرد کسی است که مسکن و مأوای مشخص و وسیله معاش معلوم و شغل یا حرفه معینی ندارد.

ماده ۴۶-

← ضابطان دادگستری مکلفند نتیجه اقدامات خود را :

- ✓ **فوری** به دادستان اطلاع دهند.
- ✓ چنانچه دادستان اقدامات انجام شده را کافی نداند، میتواند تکمیل آن را بخواهد.
- ✓ در این صورت، ضابطان **باید** طبق دستور دادستان تحقیقات و اقدامات قانونی را برای کشف جرم و تکمیل تحقیقات به عمل آورند،
- ✓ اما **نمی‌توانند** متهم را تحت نظر نگاه‌دارند.
- ✓ **چنانچه در جرائم مشهود**، نگهداری متهم برای تکمیل تحقیقات ضروری باشد، ضابطان باید موضوع اتهام و ادله آن را **بلافاصله** و به طور کتبی به متهم ابلاغ و تفهیم کنند و مراتب را **فوری** برای اتخاذ تصمیم قانونی به اطلاع دادستان برسانند.
- ✓ **در هر حال**، ضابطان نمیتوانند **بیش از بیست و چهار** ساعت متهم را تحت نظر قرار دهند.

ماده ۴۷-

← هرگاه فردی **خارج از وقت اداری** به علت هریک از عناوین مجرمانه تحت نظر قرار گیرد:

- ✓ باید حداکثر ظرف **یک ساعت** مراتب به **دادستان یا قاضی کشیک** اعلام شود.
- ✓ دادستان یا قاضی کشیک نیز **مکلف** است، موضوع را بررسی نماید و در صورت نیاز با حضور در محل تحت نظر قرار گرفتن متهم اقدام قانونی به عمل آورد.

← با شروع تحت نظر قرار گرفتن، متهم می‌تواند تقاضای حضور وکیل نماید.

← وکیل **باید** با رعایت و توجه به محرمانه بودن تحقیقات و مذاکرات، با شخص تحت نظر ملاقات نماید

← و وکیل می‌تواند در پایان ملاقات با متهم که نباید بیش از یک ساعت باشد ملاحظات کتبی خود را برای درج در پرونده ارائه دهد.

تبصره- اگر شخص به علت اتهام ارتکاب یکی از جرائم سازمان یافته و یا جرائم علیه امنیت داخلی یا خارجی کشور، سرقت، مواد مخدر و روانگردان و یا جرائم موضوع بندهای (الف)، (ب) و (پ) ماده (۳۰۲) این قانون، تحت نظر قرار گیرد، تا یک هفته پس از شروع تحت نظر قرار گرفتن امکان ملاقات با وکیل را ندارد.

تحت نظر قرار
گیرد، **تا یک هفته**
پس از شروع تحت
نظر قرار گرفتن
امکان ملاقات با
وکیل را ندارد.

← جرائم سازمان یافته
← و یا جرائم علیه امنیت داخلی یا
خارجی کشور
← سرقت
← مواد مخدر و روانگردان
← جرائم موجب مجازات سلب حیات
← جرائم موجب حبس ابد
← جرائم موجب مجازات قطع عضو و
جنایات عمدی علیه تمامیت
جسمانی با میزان ثلث دیه کامل یا
بیش از آن

← اگر شخص به علت اتهام ارتکاب یکی از

ماده ۴۹-

← به محض آنکه متهم تحت نظر قرار گرفت، **حداکثر ظرف یک ساعت**، مشخصات سجلی، شغل، نشانی و علت تحت نظر قرار گرفتن وی، به هر طریق ممکن، به دادسرای محل اعلام میشود.

← **دادستان هر شهرستان** با درج مشخصات مزبور در دفتر مخصوص و رایانه، با رعایت مقررات راجع به دادرسی الکترونیکی، نظارت لازم را برای رعایت حقوق این افراد اعمال مینماید و فهرست کامل آنان را **در پایان هر روز به رئیس کل دادگستری استان** مربوط اعلام می کند تا به همان نحو ثبت شود.

← والدین، همسر، فرزندان، خواهر و برادر این اشخاص میتوانند از طریق مراجع مزبور از تحت نظر بودن آنان اطلاع یابند.

← پاسخگویی به بستگان فوق درباره تحت نظر قرار گرفتن، تا حدی که با حیثیت اجتماعی و خانوادگی اشخاص تحت نظر منافات نداشته باشد، ضروری است.

ماده ۵۰-

← شخص تحت نظر میتواند به وسیله تلفن یا هر وسیله ممکن، افراد خانواده یا آشنایان خود را از تحت نظر بودن آگاه کند

← و ضابطان نیز **مکلفند** مساعدت لازم را در این خصوص به عمل آورند،

← **مگر آنکه** بنا بر ضرورت تشخیص دهند که شخص تحت نظر نباید از چنین حقی استفاده کند. در اینصورت باید مراتب را برای اخذ دستور مقتضی به اطلاع مقام قضائی برسانند.

ماده ۵۱-

بنا به درخواست شخص تحت نظر **یا یکی از بستگان نزدیک وی**، یکی از پزشکان به تعیین **دادستان** از شخص تحت نظر معاینه به عمل می‌آورد. گواهی پزشک در پرونده ثبت و ضبط میشود.

ماده ۵۲-

← هرگاه متهم تحت نظر قرار گرفت، ضابطان دادگستری مکلفند :

✓ حقوق مندرج در این قانون در مورد شخص تحت نظر را به متهم تفهیم و به صورت مکتوب در اختیار وی قرار دهند و رسید دریافت و ضمیمه پرونده کنند.

ماده ۵۳-

← ضابطان دادگستری مکلفند :

را در صورت مجلس قید کنند و آن را به امضاء یا اثر انگشت او برسانند.

اظهارات شخص تحت نظر،
علت تحت نظر بودن،
تاریخ و ساعت آغاز آن،
مدت بازجویی،
مدت استراحت بین دو بازجویی
و تاریخ و ساعتی را که شخص نزد قاضی معرفی شده است

← ضابطان همچنین مکلفند تاریخ و ساعت آغاز و پایان تحت نظر بودن را در دفتر خاصی ثبت و ضبط کنند.

تبصره ۵- در این ماده و نیز در سایر مواد مقرر در این قانون که أخذ امضاء و یا اثر انگشت شخص پیشبینی شده است، اثر انگشت در صورتی دارای اعتبار است که شخص قادر به امضاء نباشد.

ماده ۵۴-

← ضابطان دادگستری پس از حضور دادستان یا بازرس در صحنه جرم:

- ✓ تحقیقاتی را که انجام داده‌اند به آنان تسلیم می‌کنند
- ✓ و دیگر حق مداخله ندارند،
- ✓ مگر آنگه انجام دستور و مأموریت دیگری از سوی مقام قضائی به آنان ارجاع شود.

ماده ۵۵-

← ورود به منازل، اماکن تعطیل و بسته و تفتیش آنها، همچنین بازرسی اشخاص و اشیاء

در جرائم غیر مشهود:

- ✓ با اجازه موردی مقام قضائی است، هر چند وی اجرای تحقیقات را به‌طور کلی به ضابط ارجاع داده باشد.

ماده ۵۶-

← ضابطان دادگستری مکلفند طبق مجوز صادره عمل نمایند و از بازرسی اشخاص، اشیاء و

مکانهای غیر مرتبط با موضوع خودداری کنند.

ماده ۵۷-

← چنانچه ضابطان دادگستری در هنگام بازرسی محل، ادله، اسباب و آثار جرم دیگری

را که تهدیدکننده امنیت و آسایش عمومی جامعه است، مشاهده کنند:

- ✓ ضمن حفظ ادله و تنظیم صورت‌مجلس، بلافاصله مراتب را به مرجع قضائی صالح گزارش و وفق دستور وی عمل میکنند.

← ضابطان دادگستری باید به هنگام ورود به منازل، اماکن بسته و تعطیل:

- ✓ ضمن ارائه اوراق هویت ضابط بودن خود،
- ✓ اصل دستور قضائی را به متصرف محل نشان دهند
- ✓ و مراتب را در صورتمجلس قید نمایند و به امضاء شخص یا اشخاص حاضر برسانند.
- ✓ در صورتی که این اشخاص از رؤیت امتناع کنند، مراتب در صورتمجلس قید می‌شود و ضابطان بازرسی را انجام می‌دهند.

← ضابطان دادگستری مکلفند:

- ✓ اوراق بازجویی و سایر مدارک پرونده را شماره‌گذاری نمایند،
- ✓ در صورت مجلسی که برای مقام قضائی ارسال می‌کنند، تعداد کل اوراق پرونده را مشخص کنند.

← رعایت مفاد این ماده در خصوص شماره‌گذاری اوراق پرونده:

- ✓ توسط مدیر دفتر در دادسرا و دادگاه، الزامی
- ✓ و تخلف از آن موجب محکومیت به سه ماه تا یک سال انفصال از خدمات دولتی است.

در بازجویی ها:

اجبار یا اکراه متهم،
استفاده از کلمات موهن،
طرح سؤالات تلقینی یا اغفال کننده و سؤالات خارج از موضوع اتهام
ممنوع است

و اظهارات متهم در پاسخ به چنین سؤالاتی و همچنین اظهاراتی که ناشی از اجبار یا اکراه است ← **معتبر نیست**

← تاریخ، زمان و طول مدت بازجویی **باید** در اوراق صورت مجلس قید شود و به امضاء یا اثر انگشت متهم برسد.

تمام اقدامات ضابطان دادگستری در انجام تحقیقات **باید**:

✓ مطابق ترتیبات و قواعدی باشد که برای **تحقیقات مقدماتی** مقرر است.

تحمیل هزینه‌های ناشی از انجام وظایف

ضابطان نسبت به کشف جرم، حفظ آثار و علائم و جمع‌آوری ادله وقوع جرم، شناسایی و یافتن و جلوگیری از فرار و مخفی شدن متهم، دستگیری وی، حمایت از بزه دیده و خانواده او در برابر تهدیدات، ابلاغ اوراق و اجرای تصمیمات قضائی تحت هر عنوان بر بزه دیده:

ممنوع است.

ماده ۶۳- تخلف از مقررات مواد (۳۰)، (۳۴)، (۳۵)، (۳۷)، (۳۸)، (۳۹)، (۴۰)، (۴۱)، (۴۲)، (۴۹)، (۵۱)، (۵۲)، (۵۳)، (۵۵)، (۵۹) و (۱۴۱) این قانون توسط ضابطان، موجب محکومیت به سه ماه تا یک سال انفصال از خدمات دولتی است.

فصل سوم - وظایف و اختیارات دادستان

ماده ۶۴-

← **جهات قانونی شروع به تعقیب به شرح زیر است:**

- الف- شکایت شاکی یا مدعی خصوصی
- ب- اعلام و اخبار ضابطان دادگستری، مقامات رسمی یا اشخاص موثق و مطمئن
- پ- وقوع جرم مشهود، در برابر دادستان یا بازپرس
- ت- اظهار و اقرار متهم
- ث- اطلاع دادستان از وقوع جرم به طرق قانونی دیگر

ماده ۶۵-

← **هرگاه کسی اعلام کند که خود ناظر وقوع جرمی بوده و جرم مذکور از جرائم غیر قابل گذشت باشد:**

- ✓ در صورتی که قرائن و اماراتی مبتنی بر نادرستی اظهارات وی وجود نداشته باشد، این اظهار برای شروع به تعقیب کافی است، هر چند قرائن و امارات دیگری برای تعقیب موجود نباشد؛
- ✓ اما اگر اعلام کننده شاهد قضیه نبوده، به صرف اعلام نمیتوان شروع به تعقیب کرد،
- ✓ **مگر آنکه دلیلی بر صحت ادعا وجود داشته باشد. یا جرم از جرائم علیه امنیت داخلی یا خارجی باشد.**

← سازمان‌های مردم‌نهادی که اساسنامه آنها درباره:

- ✓ حمایت از اطفال و نوجوانان،
- ✓ زنان،
- ✓ اشخاص بیمار و ناتوان جسمی یا ذهنی،
- ✓ محیط زیست،
- ✓ منابع طبیعی،
- ✓ میراث فرهنگی،
- ✓ بهداشت عمومی
- ✓ و حمایت از حقوق شهروندی است.

می‌توانند نسبت به جرائم ارتكابی در زمینه‌های فوق اعلام جرم کنند و در تمام مراحل دادرسی جهت اقامه دلیل شرکت و نسبت به آراء مراجع قضائی اعتراض نمایند.

تبصره ۱-

← در صورتی که جرم واقع شده دارای بزه دیده خاص باشد:

- ✓ کسب رضایت وی جهت اقدام مطابق این ماده ضروری است.
- ✓ چنانچه بزه دیده طفل، مجنون و یا در جرائم مالی سفیه باشد، رضایت ولی یا سرپرست قانونی او اخذ می‌شود.
- ✓ اگر ولی یا سرپرست قانونی، خود مرتکب جرم شده باشد:
- سازمان‌های مذکور با اخذ رضایت قییم اتفاقی یا تأیید دادستان، اقدامات لازم را انجام می‌دهند.

تبصره ۲- ضابطان دادگستری و مقامات قضائی مکلفند بزه دیدگان جرائم موضوع این ماده را از کمک سازمان‌های مردم‌نهاد مربوطه، آگاه کنند.

تبصره ۳- اسامی سازمان‌های مردم‌نهاد که می‌توانند در اجرای این ماده اقدام کنند، در سه‌ماهه ابتدای هر سال توسط وزیر دادگستری با همکاری وزیر کشور تهیه می‌شود و به تصویب رئیس قوه قضائیه می‌رسد.

ماده ۶۷-

گزارش‌ها و نامه‌هایی که هویت گزارش‌دهندگان و نویسندگان آنها مشخص نیست:

- ✓ نمی‌تواند مبنای شروع به تعقیب قرار گیرد،
- ✓ مگر آنکه دلالت بر وقوع امر مهمی کند که موجب اخلال در نظم و امنیت عمومی است یا همراه با قرائنی باشد که به نظر دادستان برای شروع به تعقیب کفایت می‌کند.

ماده ۶۸-

شاکي یا مدعی خصوصی می‌تواند شخصاً یا توسط وکیل شکایت کند. در شکوائیه

موارد زیر باید قید شود:

- ✓ الف- نام و نام خانوادگی، نام پدر، سن، شغل، میزان تحصیلات، وضعیت تأهل، تابعیت، مذهب، شماره شناسنامه، شماره ملی، نشانی دقیق و در صورت امکان نشانی پیام‌نگار (ایمیل)، شماره تلفن ثابت و همراه و کدپستی شاکي
- ✓ ب- موضوع شکایت، تاریخ و محل وقوع جرم
- ✓ پ- ضرر و زیان وارده به مدعی و مورد مطالبه وی
- ✓ ت- ادله وقوع جرم، اسامی، مشخصات و نشانی شهود و مطلعان در صورت امکان
- ✓ ث- مشخصات و نشانی مشتکی عنه یا مظنون در صورت امکان

تبصره- **قوه قضائیه مکلف است** اوراق متحدالشکل مشتمل بر موارد فوق را تهیه کند و در اختیار مراجعان قرار دهد تا در تنظیم شکوائیه مورد استفاده قرار گیرد. **عدم استفاده از اوراق مزبور مانع استماع شکایت نیست**.

ماده ۶۹-

- ⇐ دادستان مکلف است شکایت **کتبی و شفاهی** را **همه وقت** قبول کند.
- ⇐ شکایت شفاهی در صورت مجلس قید و به امضاء یا اثر انگشت شاکي میرسد.
- ⇐ هرگاه شاکي سواد نداشته باشد، مراتب در صورت مجلس قید و انطباق شکایت با مندرجات صورت مجلس تصدیق می‌شود.

← در مواردی که تعقیب کیفری، منوط به شکایت شاکی است و **بزه دیده، مجبور میباشد** و ولی یا قیم نداشته

← یا به آنان دسترسی ندارد و نصب قیم نیز موجب فوت وقت یا توجه ضرر به مجبور شود، تا حضور و مداخله ولی یا قیم یا نصب قیم

← و همچنین در صورتی که ولی یا قیم خود مرتکب جرم شده یا مداخله در آن داشته باشد،

دادستان شخصی را به عنوان قیم موقت تعیین و یا خود امر کیفری را تعقیب میکند و اقدامات ضروری را برای حفظ و جمع آوری ادله جرم و جلوگیری از فرار متهم به عمل می آورد.

← این حکم در مواردی که بزه دیده، ولی و یا قیم او به عللی از قبیل بیهوشی قادر به شکایت نباشد نیز جاری است.

تبصره ۵ -

← در خصوص **شخص سفیه** :

✓ فقط در **دعای کیفری که جنبه مالی دارد** رعایت ترتیب مذکور در این ماده **الزامی** است

✓ و در **غیر موارد مالی**، سفیه میتواند شخصاً طرح شکایت نماید.

ماده ۷۱-

← در مواردی که تعقیب کیفری منوط به شکایت شاکی است، اگر بزه‌دیده **طفل یا مجنون** باشد و ولی قهری یا سرپرست قانونی او با وجود مصلحت موّلی علیه اقدام به شکایت نکند،

دادستان موضوع را تعقیب می‌کند.

← همچنین در مورد بزه‌دیدگانی که به عللی از قبیل **معلولیت جسمی یا ذهنی یا کهولت سن**، ناتوان از اقامه دعوی هستند،

دادستان موضوع را **با جلب موافقت آنان** تعقیب می‌کند.

← در اینصورت، در خصوص **افراد محجور**، موقوف شدن تعقیب **یا اجرای حکم** نیز منوط به موافقت **دادستان** است.

ماده ۷۲-

← هرگاه مقامات و اشخاص رسمی از وقوع یکی از جرائم غیرقابل گذشت در حوزه کاری خود مطلع شوند:

✓ مکلفند موضوع را **فوری** به **دادستان** اطلاع دهند.

ماده ۷۳-

← **دادستان** در اموری که به بازپرس ارجاع میشود:

✓ حق نظارت و ارائه تعلیمات لازم را دارد.

ماده ۷۴-

دادستان می‌تواند ← در تحقیقات مقدماتی حضور یابد و بر نحوه انجام آن نظارت کند؛

اما نمی‌تواند ← جریان تحقیقات را متوقف سازد.

ماده ۷۵-

نظارت بر تحقیقات بر عهده :

✓ دادستانی است که تحقیقات در حوزه او به عمل می‌آید، هر چند راجع به امری باشد که خارج از آن حوزه اتفاق افتاده است.

ماده ۷۶-

دادستان پیش از آنکه تحقیق در جرمی را از بازپرس بخواهد یا جریان تحقیقات را به‌طور کلی به بازپرس واگذار کند، میتواند :

✓ اجرای برخی تحقیقات و اقدامات لازم را از بازپرس تقاضا کند.

✓ در این صورت، بازپرس مکلف است فقط تحقیق یا اقدام مورد تقاضای دادستان را انجام دهد و نتیجه را نزد وی ارسال کند.

ماده ۷۷-

در صورت مشهود بودن جرائم موضوع بندهای (الف)، (ب)، (پ) و (ت) ماده (۳۰۲) این قانون، تا پیش از حضور و مداخله بازپرس، دادستان برای حفظ آثار و علائم، جمع آوری ادله وقوع جرم و جلوگیری از فرار و مخفی شدن متهم اقدامات لازم را به عمل می‌آورد.

تا پیش از حضور و مداخله بازپرس، دادستان برای حفظ آثار و علائم، جمع آوری ادله وقوع جرم و جلوگیری از فرار و مخفی شدن متهم اقدامات لازم را به عمل می‌آورد.

الف- جرائم موجب مجازات سلب حیات
ب- جرائم موجب حبس ابد
پ- جرائم موجب مجازات قطع عضو و
جنایات عمدی علیه تمامیت جسمانی با
میزان ثلث دیه کامل یا بیش از آن
ت- جرائم موجب مجازات تعزیری
درجه چهار و بالاتر

← در صورت مشهود بودن

ماده ۷۸-

◀ در مورد جرائم مشهود که رسیدگی به آنها از صلاحیت دادگاه محل خارج است:

✓ **دادستان مکلف است** تمام اقدامات لازم را برای جلوگیری از امحای آثار جرم و فرار و مخفی شدن متهم انجام دهد و هر تحقیقی را که برای کشف جرم لازم بداند، به عمل آورد و نتیجه اقدامات خود را **فوری** به مرجع قضائی صالح ارسال کند.

ماده ۷۹- مهم

صدور قرار ترک تعقیب

◀ در جرائم قابل گذشت، شاکی میتواند:

✓ تا قبل از صدور کیفرخواست درخواست **ترک تعقیب** کند.
✓ در این صورت، **دادستان** قرار ترک تعقیب صادر میکند.
✓ شاکی میتواند **تعقیب مجدد متهم** را فقط برای **یکبار** تا **یکسال** از تاریخ صدور قرار ترک تعقیب درخواست کند.

ماده ۸۰-

◀ در جرائم تعزیری درجه هفت و هشت، **چنانچه شاکی وجود نداشته یا گذشت کرده باشد:**

✓ در صورت فقدان سابقه محکومیت مؤثر کیفری، مقام قضائی می تواند پس از تفهیم اتهام با ملاحظه وضع اجتماعی و سوابق متهم و اوضاع و احوالی که موجب وقوع جرم شده است و در صورت ضرورت با أخذ التزام کتبی از متهم برای رعایت مقررات قانونی، فقط **یکبار** از تعقیب متهم خودداری نماید و قرار بایگانی پرونده را صادر کند.
✓ این قرار ظرف **ده روز** از تاریخ ابلاغ، **قابل اعتراض** در دادگاه کیفری مربوط است.

در جرائم تعزیری درجه شش، هفت و هشت که مجازات آنها قابل تعلیق است:

چنانچه شاکی وجود نداشته

یا گذشت کرده باشد

یا خسارت وارده جبران گردیده باشد

و یا با موافقت بزه‌دیده، ترتیب پرداخت آن در مدت مشخصی داده شود

و متهم نیز فاقد سابقه محکومیت مؤثر کیفری باشد

دادستان می‌تواند پس از اخذ موافقت متهم و در صورت ضرورت یا اخذ تأمین متناسب،

تعقیب وی را از شش ماه تا دو سال معلق کند.

در انصورت، دادستان متهم را حسب مورد، مکلف به اجرای برخی از دستورهای زیر می‌کند:

- الف - ارائه خدمات به بزه‌دیده در جهت رفع یا کاهش آثار زیانبار مادی یا معنوی ناشی از جرم با رضایت بزه‌دیده
- ب - ترک اعتیاد از طریق مراجعه به پزشک، درمانگاه، بیمارستان و یا به هر طریق دیگر، حداکثر ظرف شش ماه
- پ - خودداری از اشتغال به کار یا حرفه معین، حداکثر به مدت یک‌سال
- ت - خودداری از رفت و آمد به محل یا مکان معین، حداکثر به مدت یک‌سال
- ث - معرفی خود در زمانهای معین به شخص یا مقامی به تعیین دادستان، حداکثر به مدت یک‌سال
- ج - انجام دادن کار در ایام یا ساعات معین در مؤسسات عمومی یا عام‌المنفعه با تعیین دادستان، حداکثر به مدت یک‌سال
- چ - شرکت در کلاسها یا جلسات آموزشی، فرهنگی و حرفه‌ای در ایام و ساعات معین حداکثر، به مدت یک‌سال

- ح - عدم اقدام به رانندگی با وسایل نقلیه موتوری و تحویل دادن گواهینامه، حداکثر به مدت یک سال
- خ - عدم حمل سلاح دارای مجوز یا استفاده از آن، حداکثر به مدت یک سال
- د - عدم ارتباط و ملاقات با شرکاء جرم و بزه دیده به تعیین دادستان، برای مدت معین
- ذ - ممنوعیت خروج از کشور و تحویل دادن گذرنامه با اعلام مراتب به مراجع مربوط، حداکثر به مدت شش ماه

تبصره ۱-

⇐ در صورتی که متهم در مدت تعلیق به اتهام ارتکاب یکی از جرائم مستوجب **حد**، **قصاص یا تعزیر درجه هفت و بالاتر** مورد تعقیب قرار گیرد و تعقیب وی منتهی به صدور کیفرخواست گردد و **یا دستورهای مقام قضائی را اجراء نکند:**

- ✓ قرار تعلیق، لغو و با رعایت مقررات مربوط به تعدد، تعقیب به عمل می آید و مدتی که تعقیب معلق بوده است، جزء مدت مرور زمان محسوب نمیشود.
- ✓ چنانچه متهم از اتهام دوم تبرئه گردد، دادگاه قرار تعلیق را ابقاء میکند.
- ✓ مرجع صادرکننده قرار مکلف است به مفاد این تبصره در قرار صادره تصریح کند.

تبصره ۲- قرار تعلیق تعقیب، ظرف **ده روز** پس از ابلاغ، قابل اعتراض در دادگاه صالح است.

تبصره ۳-

⇐ هرگاه در مدت قرار تعلیق تعقیب معلوم شود که متهم دارای سابقه محکومیت کیفری مؤثر است:

- ✓ قرار مزبور بلافاصله به وسیله مرجع صادرکننده لغو و تعقیب از سرگرفته میشود.
- ✓ مدتی که تعقیب معلق بوده است، جزء مدت مرور زمان محسوب نمیشود.

تبصره ۴- **بازپرس میتواند** در صورت وجود شرایط قانونی، اعمال مقررات این ماده را از دادستان درخواست کند.

تبصره ۵-

⇐ در مواردی که پرونده به طور مستقیم در دادگاه مطرح میشود:

- ✓ **دادگاه میتواند** مقررات این ماده را اعمال کند.

تبصره ۶- قرار تعلیق تعقیب در دفتر مخصوصی در واحد سجل کیفری ثبت می‌شود و در صورتی که متهم در مدت مقرر، ترتیبات مندرج در قرار را رعایت ننماید، تعلیق لغو می‌گردد.

ماده ۸۲-

◀ در جرائم تعزیری درجه شش، هفت و هشت که مجازات آنها قابل تعلیق است:

✓ مقام قضائی میتواند به درخواست متهم و موافقت بزه‌دیده یا مدعی خصوصی و با أخذ تأمین متناسب، **حداکثر دو ماه** مهلت به متهم بدهد تا برای تحصیل گذشت شاکی یا جبران خسارت ناشی از جرم اقدام کند.

✓ همچنین مقام قضائی میتواند برای حصول سازش بین طرفین، موضوع را با توافق آنان به شورای حل اختلاف یا شخص یا مؤسسه‌ای برای میانجیگری ارجاع دهد.

✓ مدت میانجیگری بیش از سه ماه نیست.

✓ مهلت‌های مذکور در این ماده در صورت اقتضاء فقط برای یکبار و به میزان مذکور قابل تمدید است.

✓ اگر شاکی گذشت کند و موضوع از جرائم **قابل گذشت** باشد، تعقیب موقوف می‌شود.

✓ در سایر موارد، اگر شاکی گذشت کند یا خسارت او جبران شود و یا راجع به پرداخت آن

توافق حاصل شود و متهم فاقد سابقه محکومیت مؤثر کیفری باشد:

▪ مقام قضائی میتواند پس از أخذ موافقت متهم، تعقیب وی را از **شش ماه تا دو سال** معلق کند.

▪ در اینصورت، مقام قضائی متهم را با رعایت تبصره‌های ماده (۸۱) این قانون حسب مورد، مکلف به اجرای برخی دستورهای موضوع ماده مذکور میکند.

▪ همچنین در صورت عدم اجرای تعهدات مورد توافق از سوی متهم بدون عذر موجه:

○ بنا به درخواست شاکی، یا مدعی خصوصی، قرار تعلیق تعقیب را لغو و تعقیب را ادامه می‌دهد.

تبصره - بازرسی می‌تواند تعلیق تعقیب یا ارجاع به میانجیگری را از دادستان تقاضا نماید.

ماده ۸۳ -

← نتیجه میانجیگری به صورت مشروح و با ذکر ادله آن طی صورتمجلسی که به امضای میانجیگر و طرفین میرسد، برای بررسی و تأیید و اقدامات بعدی حسب مورد نزد مقام قضائی مربوط ارسال میشود.

← در صورت حصول توافق، ذکر تعهدات طرفین و چگونگی انجام آنها در صورت مجلس الزامی است.

ماده ۸۴ - چگونگی انجام دادن کار در مؤسسات عام المنفعه موضوع بند (ج) ماده (۸۱) این قانون و ترتیب میانجیگری و شخص یا اشخاصی که برای میانجیگری انتخاب میشوند، موضوع ماده (۸۲) این قانون به موجب آیین‌نامه‌های است که ظرف سه ماه از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این قانون توسط وزیر دادگستری تهیه میشود و پس از تأیید رئیس قوه قضائیه به تصویب هیئت وزیران میرسد.

ماده ۸۵ -

← **در مواردی که دیه باید از بیت المال پرداخت شود :**

✓ پس از اتخاذ تصمیم قانونی راجع به سایر جهات، پرونده به **دستور دادستان** برای صدور حکم مقتضی به **دادگاه ارسال میشود.**

ماده ۸۶ - در غیر جرائم موضوع ماده (۳۰۲) این قانون، چنانچه متهم و شاکی حاضر باشند یا متهم حاضر و شاکی وجود نداشته یا گذشت کرده باشد و تحقیقات مقدماتی هم کامل باشد، دادستان میتواند رأساً یا به درخواست بازپرس، با اعزام متهم به دادگاه و در صورت حضور شاکی به همراه او، دعوای کیفری را بلافاصله بدون صدور کیفرخواست به صورت شفاهی مطرح کند. در این مورد، دادگاه بدون تأخیر تشکیل جلسه میدهد و به متهم تفهیم میکند که حق دارد برای تعیین وکیل و تدارک دفاع مهلت بخواهد که در صورت درخواست متهم، حداقل سه روز به او مهلت داده می‌شود. تفهیم این موضوع و پاسخ متهم باید در صورت مجلس دادگاه قید شود. هرگاه متهم از این حق استفاده نکند، دادگاه در همان جلسه، رسیدگی و رأی صادر

میکنند و اگر ضمن رسیدگی انجام تحقیقاتی را لازم بداند، آنها را انجام و یا دستور تکمیل تحقیقات را به دادستان یا ضابطان دادگستری میدهد. أخذ تأمین متناسب از متهم با دادگاه است. شاکی در صورت مطالبه ضرر و زیان میتواند حداکثر ظرف پنج روز دادخواست خود را تقدیم کند و دادگاه میتواند فارغ از امر کیفری به دعوی ضرر و زیان رسیدگی و رأی مقتضی صادر نماید.

ماده ۸۷-

← هرگاه **مأموران پست** بر مبنای قرائن و امارات، احتمال قوی دهند که بسته پستی حاوی مواد مخدر، سمی، میکروبی خطرناک و یا مواد منفجره، اسلحه گرم، اقلام امنیتی مطابق فهرست اعلامی از سوی مراجع ذیصلاح به پست و یا سایر آلات و ادوات جرم است:

- ✓ محموله پستی با تنظیم صورت مجلس توقیف می شود و موضوع **فوری** به اطلاع **دادستان** میرسد.
- ✓ دادستان پس از أخذ نظر مراجع ذیصلاح و بررسی، در صورت منتفی بودن احتمال، **بلافاصله** دستور استرداد یا ارسال بسته پستی را صادر میکند.

ماده ۸۸-

← در اموری که از طرف دادستان به معاون دادستان یا دادیار ارجاع می شود:

- ✓ آنان در امور محوله تمام وظایف و اختیارات دادستان را دارند و تحت تعلیمات و نظارت او انجام وظیفه میکنند.
- ✓ در غیاب دادستان و معاون او:
 - دادیاری که سابقه قضائی بیشتری دارد
 - و در صورت تساوی، دادیاری که سن بیشتری دارد، جانشین دادستان می شود.

فصل چهارم - وظایف و اختیارات بازپرس

مبحث اول - اختیارات بازپرس و حدود آن

ماده ۸۹ -

← شروع به تحقیقات مقدماتی از سوی بازپرس منوط به ارجاع **دادستان** است.

← چنانچه بازپرس، ناظر وقوع جرم باشد تحقیقات را شروع میکند، مراتب را **فوری** به اطلاع دادستان میرساند و در صورت ارجاع دادستان، تحقیقات را ادامه میدهد.

ماده ۹۰ -

← **تحقیقات مقدماتی :**

✓ مجموعه اقدامات قانونی است که از سوی بازپرس یا دیگر مقامات قضائی، برای حفظ آثار و علائم و جمع آوری ادله وقوع جرم، شناسایی، یافتن و جلوگیری از فرار یا مخفی شدن متهم انجام میشود.

ماده ۹۱ -

← **تحقیقات مقدماتی :**

✓ به صورت **محرمانه** صورت میگیرد مگر در مواردی که **قانون** به نحو دیگری مقرر نماید.
✓ کلیه اشخاصی که در جریان تحقیقات مقدماتی حضور دارند موظف به حفظ این اسرار هستند
✓ و در صورت **تخلف**، به مجازات **جرم افشای اسرار شغلی و حرفه ای** محکوم میشوند.

ماده ۹۲-

← تحقیقات مقدماتی تمام جرائم بر عهده بازپرس است.

← در غیر جرائم موضوع ماده (۳۰۲) این قانون، در صورت نبودن بازپرس، دادستان نیز دارای تمام وظایف و اختیاراتی است که برای بازپرس تعیین شده است.

← در این حالت، چنانچه دادستان انجام تحقیقات مقدماتی را به دادیار ارجاع دهد، قرارهای نهائی دادیار و همچنین قرار تأمین منتهی به بازداشت متهم، باید در همان روز صدور به نظر دادستان برسد و دادستان نیز مکلف است حداکثر ظرف بیست و چهار ساعت در این باره اظهار نظر کند.

تبصره ۵-

← در صورت عدم حضور بازپرس یا معذور بودن وی از انجام وظیفه و عدم دسترسی به بازپرس دیگر در آن دادسرا در جرائم موضوع ماده (۳۰۲) این قانون:

✓ **دادرس دادگاه** به تقاضای دادستان و تعیین رئیس حوزه قضائی، وظیفه بازپرس را فقط تا زمان باقی بودن وضعیت مذکور انجام میدهد.

☞ **ماده ۳۰۲-** به جرائم زیر در دادگاه کیفری یک رسیدگی میشود:

الف- جرائم موجب مجازات سلب حیات

ب- جرائم موجب حبس ابد

پ- جرائم موجب مجازات قطع عضو و جنایات عمدی علیه تمامیت جسمانی با میزان ثلث دیه کامل یا بیش از آن

ت- جرائم موجب مجازات تعزیری درجه چهار و بالاتر

ث- جرائم سیاسی و مطبوعاتی

ماده ۹۳- بازپرس باید در کمال بی طرفی و در حدود اختیارات قانونی، تحقیقات را انجام دهد و در کشف اوضاع و احوالی که به نفع یا ضرر متهم است فرق نگذارد.

ماده ۹۴- تحقیقات مقدماتی باید به سرعت و به نحو مستمر انجام شود و **ایام تعطیل مانع انجام آن نیست.**

ماده ۹۵- بازپرس مکلف است برای جلوگیری از امحای آثار و علائم جرم، اقدامات فوری را به عمل آورد و در تحصیل و جمع آوری ادله وقوع جرم تأخیر نکند.

ماده ۹۶-

← انتشار تصویر و سایر مشخصات مربوط به هویت متهم در کلیه مراحل تحقیقات مقدماتی توسط رسانه‌ها و مراجع انتظامی و قضائی **ممنوع است.**

← **مگر در مورد اشخاص زیر که تنها به درخواست بازپرس و موافقت دادستان شهرستان،** انتشار تصویر و یا سایر مشخصات مربوط به هویت آنان مجاز است:

✓ **الف-** متهمان به ارتکاب جرائم عمدی موضوع بندهای (الف)، (ب)، (پ) و (ت) ماده (۳۰۲) این قانون که متواری بوده و دلایل کافی برای توجه اتهام به آنان وجود داشته باشد و از طریق دیگری امکان دستیابی به آنان موجود نباشد، به منظور شناسایی آنان و یا تکمیل ادله، تصویر اصلی و یا تصویر به دست آمده از طریق چهرهنگاری آنان منتشر میشود.

✓ **ب-** متهمان دستگیر شده که به ارتکاب چند فقره جرم نسبت به اشخاص متعدد و نامعلومی نزد بازپرس اقرار کرده‌اند و تصویر آنان برای آگاهی بزه دیدگان و طرح شکایت و یا اقامه دعوی خصوصی توسط آنان، منتشر می‌شود.

ماده ۹۷- بازپرس به منظور حمایت از بزه دیده، شاهد، مطلع، اعلام کننده جرم یا خانواده آنان و همچنین خانواده متهم در برابر تهدیدات، در صورت ضرورت، انجام برخی از اقدامات احتیاطی را به **ضابطان دادگستری** دستور میدهد. ضابطان دادگستری مکلف به انجام دستورها و ارائه گزارش به بازپرس هستند.

ماده ۹۸-

← بازپرس **باید شخصاً** تحقیقات و اقدامات لازم را به منظور جمع آوری ادله وقوع جرم به عمل آورد،

← ولی میتواند در غیر جرائم موضوع بندهای (الف)، (ب)، (پ) و (ت) ماده (۳۰۲) این قانون، تفتیش، تحقیق از شهود و مطلعان، جمع آوری اطلاعات و ادله وقوع جرم و یا هر اقدام قانونی دیگری را که برای کشف جرم لازم بداند، پس از دادن تعلیمات لازم به ضابطان دادگستری ارجاع دهد که در اینصورت، ضمن نظارت، چنانچه تکمیل آنها را لازم بداند، تصمیم مقتضی اتخاذ میکند.

ماده ۹۹-

← هرگاه بازپرس ضمن تحقیق، جرم دیگری را کشف کند که با جرم اول مرتبط نباشد و بدون شکایت شاکی نیز قابل تعقیب باشد:

✓ اقدامات لازم را طبق قانون برای حفظ آثار و علائم وقوع جرم و جلوگیری از فرار یا مخفی شدن متهم به عمل می آورد

✓ و همزمان مراتب را به دادستان اطلاع می دهد و در صورت ارجاع دادستان، تحقیقات را ادامه می دهد.

تبصره ۵- چنانچه جرم کشف شده از جرائمی باشد که با شکایت شاکی قابل تعقیب است، مراتب در صورت امکان، توسط دادستان به نحو مقتضی به اطلاع بزه دیده میرسد.

← شاکی میتواند در هنگام تحقیقات، شهود خود را معرفی و ادله‌اش را اظهار کند و در تحقیقات حضور یابد، صورتجلس تحقیقات مقدماتی یا سایر اوراق پرونده را که با ضرورت کشف حقیقت منافی ندارد، مطالعه کند و یا به هزینه خود از آنها تصویر یا رونوشت بگیرد.

تبصره ۱- در صورت درخواست شاکی، چنانچه بازپرس مطالعه یا دسترسی به تمام یا برخی از اوراق پرونده را منافی با ضرورت کشف حقیقت بداند:

- ✓ با ذکر دلیل، قرار رد درخواست را صادر میکند.
- ✓ این قرار، حضور به شاکی ابلاغ میشود و ظرف **سه روز** قابل اعتراض در دادگاه صالح است.
- ✓ دادگاه مکلف است در **وقت فوق العاده** به اعتراض رسیدگی و اتخاذ تصمیم کند. **تصمیم دادگاه قطعی** است.

تبصره ۲- ارائه اسناد و مدارک طبقه‌بندی شده و اسناد حاوی مطالب مربوط به تحقیقات جرائم منافی عفت و جرائم علیه امنیت داخلی و خارجی به شاکی **ممنوع** است.

تبصره ۳- شاکی باید از انتشار مطالب و مدارکی که انتشار آنها به موجب شرع یا قانون ممنوع است امتناع کند، **مگر در** مقام احقاق حق خود در مراجع صالح

نکات مهم و آزمونی مواد فوق

۱. سقوط دعوی عمومی موجب سقوط دعوی خصوصی نیست.
۲. **قرار اناطه**: هرگاه احرار مجرمیت متهم منوط به اثبات مسائلی باشد که رسیدگی به آنها در صلاحیت مرجع کیفری نیست، و در صلاحیت دادگاه حقوقی است، با تعیین ذینفع و با صدور قرار اناطه، تا هنگام صدور رأی قطعی از مرجع صالح، تعقیب متهم، معلق و پرونده به صورت موقت بایگانی میشود. در اینصورت، هرگاه ذینفع ظرف یکماه از تاریخ ابلاغ قرار اناطه بدون عذر موجه به دادگاه صالح رجوع نکند و گواهی آن را ارائه ندهد، مرجع کیفری به رسیدگی ادامه میدهد و تصمیم مقتضی اتخاذ می کند.
۳. **دادسرا به**:
 - ✓ ریاست **دادستان** تشکیل می شود.
 - ✓ و به تعداد لازم **معاون**، **دادیار**، **بازپرس** و **کارمند اداری** دارد.
۴. **در حوزه قضائی بخش، وظایف دادستان بر عهده**:
 - ✓ رئیس حوزه قضائی
 - ✓ و در غیاب وی بر عهده **دادرس علی البدل** دادگاه است.
۵. **انجام وظایف دادسرا در مورد جرائمی که رسیدگی به آنها در صلاحیت دادگاهی غیر از دادگاه محل وقوع جرم است، به عهده**:
 - ✓ دادسرای است که در معیت دادگاه صالح انجام وظیفه می کند **مگر آنکه** قانون به نحو دیگری مقرر نماید.
۶. **کارکنان وظیفه، ضابط دادگستری محسوب نمی شوند**، اما تحت نظارت ضابطان مربوط در این مورد انجام وظیفه می کنند و **مسئولیت اقدامات انجام شده در این رابطه با ضابطان** است. این **مسئولیت نافی** **مسئولیت قانونی کارکنان وظیفه نیست**.
۷. **به منظور حسن اجرای وظایف ضابطان در مورد اطفال و نوجوانان**:
 - ✓ **پلیس ویژه اطفال و نوجوانان** در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران تشکیل می شود.
۸. **ریاست و نظارت بر ضابطان دادگستری از حیث وظایفی که به عنوان ضابط به عهده دارند**:
 - ✓ با **دادستان** است.
۹. **ارجاع امر از سوی مقام قضائی به مأموران یا مقاماتی که حسب قانون، ضابط تلقی نمی شوند**:
 - ✓ موجب **محکومیت انتظامی تا درجه چهار** است.
۱۰. **دادستان به منظور نظارت بر حسن اجرای وظایف ضابطان**:
 - ✓ واحدهای مربوط را **حداقل هر دو ماه یکبار** مورد بازرسی قرار می دهد
۱۱. **دستورهای مقام قضائی به ضابطان دادگستری**:
 - ✓ به صورت **کتبی، صریح و با قید مهلت** صادر می شود.

۱۲. گزارش ضابطان در صورتی معتبر است:

- ✓ که بر خلاف اوضاع و احوال و قرائن مسلم قضیه نباشد.
- ✓ و بر اساس ضوابط و مقررات قانونی تهیه و تنظیم شود.

۱۳. ماده ۳۷-

← ضابطان دادگستری موظفند شکایت کتبی یا شفاهی را **همه وقت قبول نمایند**.

← شکایت شفاهی در صورت مجلس قید و به امضای شاکی میرسد،

← اگر شاکی نتواند امضاء کند یا سواد نداشته باشد، مراتب در صورت مجلس قید و انطباق

شکایت شفاهی با مندرجات صورت مجلس **تصدیق می شود**.

← ضابطان دادگستری **مکلفند** پس از دریافت شکایت، به شاکی رسید تحویل دهند و **به**

فوریت پرونده را نزد **دادستان** ارسال کنند.

۱۴. **افشای اطلاعات مربوط به هویت و محل اقامت بزه دیده، شهود و مطلعان و سایر**

اشخاص مرتبط با پرونده توسط ضابطان دادگستری:

- ✓ جز در مواردی که قانون معین میکند، **ممنوع** است.

۱۵. ماده ۴۱-

← ضابطان دادگستری **اختیار أخذ تأمین** از متهم را **ندارند**

← و مقامات قضائی نیز **نمی توانند** أخذ تأمین را به آنان محول کنند،

← در هر صورت هرگاه **أخذ تأمین** از متهم ضرورت داشته باشد، **تنها توسط مقام قضائی طبق**

مقررات این قانون اقدام می شود

۱۶. **بازجویی و تحقیقات از زنان و افراد نابالغ:**

- ✓ در صورت امکان **باید** توسط ضابطان آموزش دیده زن و **با رعایت**

موازین شرعی انجام شود.

۱۷. هرگاه قرائن و امارات مربوط به وقوع جرم **مورد تردید است با اطلاعات ضابطان**

دادگستری از منابع موثق نیست:

- ✓ آنان **باید** پیش از اطلاع به دادستان، **بدون داشتن** حق تفتیش و بازرسی یا

احضار و جلب اشخاص، تحقیقات لازم را به عمل آورند و نتیجه آن را به دادستان گزارش دهند.

- ✓ دادستان با توجه به این گزارش، دستور تکمیل تحقیقات را صادر و یا تصمیم

قضائی مناسب را اتخاذ می کند.

✓

به صورت مشهود واقع شوند،

در صورت عدم حضور

ضابطان دادگستری، تمام

شهروندان میتوانند اقدامات

لازم را برای جلوگیری از فرار

مرتکب جرم و حفظ صحنه

جرم به عمل آورند.

الف- جرائم موجب مجازات سلب حیات

ب- جرائم موجب حبس ابد

پ- جرائم موجب مجازات قطع عضو و

جنایات عمدی علیه تمامیت جسمانی با

میزان ثلث دیه کامل یا بیش از آن

ت- جرائم موجب مجازات تعزیری درجه

چهار و بالاتر

۱۹. چنانچه

۲۰. ضابطان دادگستری مکلفند نتیجه اقدامات خود را:

✓ **فوری** به دادستان اطلاع دهند.

۲۱. هرگاه فردی خارج از وقت اداری به علت هریک از عناوین مجرمانه تحت نظر قرار گیرد:

✓ باید حداکثر ظرف **یک ساعت** مراتب به **دادستان یا قاضی کشیک** اعلام شود.

۲۲. با شروع تحت نظر قرار گرفتن، متهم میتواند تقاضای حضور وکیل نماید.

۲۳

← جرائم سازمان یافته

← و یا جرائم علیه امنیت داخلی یا

خارجی کشور

← سرقت

← مواد مخدر و روانگردان

← جرائم موجب مجازات سلب حیات

← جرائم موجب حبس ابد

← جرائم موجب مجازات قطع عضو و

جنایات عمدی علیه تمامیت

جسمانی با میزان ثلث دیه کامل یا

بیش از آن

اگر شخص به علت اتهام ارتکاب یکی از

تحت نظر قرار

گیرد، **تا یک هفته**

پس از شروع تحت

نظر قرار گرفتن

امکان ملاقات با

وکیل را ندارد.

۲۴. چنانچه ضابطان دادگستری در هنگام بازرسی محل، ادله، اسباب و آثار جرم دیگری

را که تهدیدکننده امنیت و آسایش عمومی جامعه است، مشاهده کنند:

✓ ضمن حفظ ادله و تنظیم صورت مجلس، **بلافاصله** مراتب را به مرجع قضائی صالح گزارش و وفق دستور وی عمل میکنند.

الف- شکایت شاکی یا مدعی خصوصی

ب- اعلام و اخبار ضابطان دادگستری، مقامات

رسمی یا اشخاص موثق و مطمئن

پ- وقوع جرم مشهود، در برابر

دادستان یا بازپرس

ت- اظهار و اقرار متهم

ث- اطلاع دادستان از وقوع جرم به

طرق قانونی دیگر

۲۵. **جهات قانونی شروع به تعقیب به شرح زیر است:**

۲۶. شاکی یا مدعی خصوصی میتواند شخصاً یا توسط وکیل شکایت کند.

۲۷. دادستان مکلف است شکایت کتبی و شفاهی را **همه وقت** قبول کند.

۲۸. هرگاه مقامات و اشخاص رسمی از وقوع یکی از جرائم **غیر قابل گذشت** در حوزه

کاری خود مطلع شوند:

○ مکلفند موضوع را **فوری** به **دادستان** اطلاع دهند.

۲۹. دادستان در اموری که به بازپرس ارجاع میشود:

✓ حق نظارت و ارائه تعلیمات لازم را دارد.

۳۰.

← **دادستان می تواند** در تحقیقات مقدماتی حضور یابد و بر نحوه انجام آن نظارت کند؛

← **اما نمی تواند** جریان تحقیقات را متوقف سازد.

۳۱. **نظارت بر تحقیقات بر عهده :**

✓ دادستانی است که تحقیقات در حوزه او به عمل می آید، **هر چند** راجع

به امری باشد که خارج از آن حوزه اتفاق افتاده است.

۳۲. در مورد جرائم مشهود که رسیدگی به آنها از صلاحیت دادگاه محل خارج است:

✓ **دادستان مکلف است** تمام اقدامات لازم را برای جلوگیری از امحای آثار جرم و فرار و مخفی شدن متهم انجام دهد و هر تحقیقی را که برای کشف جرم لازم بداند، به عمل آورد و نتیجه اقدامات خود را **فوری** به مرجع قضائی صالح ارسال کند.

۳۳. در جرائم قابل گذشت، شاکی میتواند:

- ✓ تا قبل از صدور کیفرخواست درخواست ترک تعقیب کند.
- ✓ در این صورت، **دادستان** قرار ترک تعقیب صادر میکند.
- ✓ شاکی میتواند **تعقیب مجدد متهم** را فقط برای **یکبار** تا **یکسال** از تاریخ صدور قرار ترک تعقیب درخواست کند.

۳۴. در جرائم تعزیری درجه هفت و هشت، چنانچه شاکی وجود نداشته یا گذشت کرده باشد:

- ✓ در صورت فقدان سابقه محکومیت مؤثر کیفری، مقام قضائی می تواند پس از تفهیم اتهام با ملاحظه وضع اجتماعی و سوابق متهم و اوضاع و احوالی که موجب وقوع جرم شده است و در صورت ضرورت با أخذ التزام کتبی از متهم برای رعایت مقررات قانونی، فقط **یکبار** از تعقیب متهم خودداری نماید و قرار بایگانی پرونده را صادر کند.
- ✓ این قرار ظرف **ده روز** از تاریخ ابلاغ، قابل اعتراض در دادگاه کیفری مربوط است.

۳۵. در اموری که از طرف دادستان به معاون دادستان یا دادیار ارجاع می شود:

- ✓ آنان در امور محوله تمام وظایف و اختیارات دادستان را دارند و تحت تعلیمات و نظارت او انجام وظیفه میکنند.
- ✓ در غیاب دادستان و معاون او:
 - دادیاری که سابقه قضائی بیشتری دارد
 - و در صورت تساوی، دادیاری که سن بیشتری دارد، جانشین دادستان می شود.

۳۶. شروع به تحقیقات مقدماتی از سوی بازپرس منوط به ارجاع **دادستان** است.

← چنانچه بازپرس، ناظر وقوع جرم باشد تحقیقات را شروع میکند، مراتب را **فوری** به اطلاع دادستان میرساند و در صورت ارجاع دادستان، تحقیقات را ادامه میدهد.

۳۷. تحقیقات مقدماتی :

✓ مجموعه اقدامات قانونی است که از سوی بازپرس یا دیگر مقامات قضائی، برای حفظ آثار و علائق و جمع آوری ادله وقوع جرم، شناسایی، یافتن و جلوگیری از فرار یا مخفی شدن متهم انجام میشود.

۳۸. تحقیقات مقدماتی :

✓ به صورت **محرمانه** صورت میگیرد مگر در مواردی که قانون به نحو دیگری مقرر نماید.

✓ کلیه اشخاصی که در جریان تحقیقات مقدماتی حضور دارند موظف به حفظ این اسرار هستند

✓ و در صورت تخلف، به مجازات **جرم افشای اسرار شفلی و حرفه ای** محکوم میشوند.

۳۹. تحقیقات مقدماتی تمام جرائم بر عهده بازپرس است.

۴۰. تحقیقات مقدماتی باید به سرعت و به نحو مستمر انجام شود و ایام تعطیل مانع انجام آن نیست.

ادامه جزوه به زودی...